

3. Журавель О.Є. Повноваження ОВС щодо протидії безпритульності та бездоглядності дітей // Право і суспільство. – 2011. – № 6. – С. 128-132.
 4. Середняцька І.А. Чинники проблеми бродяжництва дітей в Україні та шляхи подолання // Південноукраїнський правовий часопис. – 2012. – №1. – С. 44-46.
 5. Оржеховська В. Проблеми дитячої бездоглядності в Україні: аналіз та пошуки шляхів подолання /В. Оржеховська// Рідна школа. – 2009. – № 5-6. – С. 33-35.
 6. Запорожцев Є.Г., Бойко Ж.В. Дитяча безпритульність та бездоглядність в Україні на сучасному етапі, шляхи її подолання / Є.Г. Запорожцев // Протидія злочинності неповнолітніх: досвід та сучасні проблеми: матер. всеукр. наук.-практ. конф., 16 квітня 2009 р., м. Кіровоград. – Кіровоград, 2009. – С. 66-69.
 7. Галич О.В. Бездоглядність і правопорушення як наслідки хибного виховання / О.В. Галич // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2011. – № 2. – С. 91-95.
 8. Оржеховська В. Проблеми дитячої бездоглядності в Україні: аналіз та пошуки шляхів подолання / В. Оржеховська // Рідна школа. – 2009. – № 5-6. – С. 33-35.
 9. Матвиенко В. Безнадзорность и беспризорность вместе взятые /В. Матвиенко// Человек и закон. – 2003. – № 3. – С. 4-9.
 10. Оржеховська В. Названа праця. – С. 33-35.
 11. Галич О.В. Бездоглядність і правопорушення як наслідки хибного виховання / О.В. Галич // Соціальна педагогіка: теорія та практика. – 2011. – № 2. – С. 91-95.
 12. Социальные технологии: актуальные проблемы теории и практики : междунар. межвуз. сборник научных работ. Вып. 36. – К.; М.; Одесса; Запорожье, 2007.
-

Сайгаченко Єлизавета Дмитрівна
курсант навчальної групи КП-733
2-го курсу факультету підготовки
фахівців для підрозділів
кримінальної поліції
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ

Науковий керівник:
Хашев Вадим Георгійович,
доцент кафедри кримінального
права та кримінології
Дніпропетровського державного
університету внутрішніх справ,
к.ю.н., доцент

ПРОБЛЕМА ШКІЛЬНОГО БУЛІНГУ ТА ЗАХОДИ ЙОГО ПРОФІЛАКТИКИ

Значні зміни в багатьох сферах життя країни, послаблення впливу навчальних закладів на виховання дітей, економічна скрута, військові дії та їх наслідки, політична криза є процесами, які значно впливають на населення, вони значною мірою витісняють толерантне ставлення до людей на другий

план, особливо така тенденція актуальна в дитячому середовищі. Поширення дитячої агресії та насильницької поведінки щодо інших дітей набуває все більших оборотів та є соціальною проблемою, яка становить загрозу життю та здоров'ю дитини, впливає на подальше життя дитини вже в дорослому віці та її стосунки між людьми.

На даний час, Україна направила свій розвиток до країн Європи, тож звичні явища тепер найчастіше називають іноземними термінами. Здавалося б, звичайне знущання чи цькування, але й воно має свою назву. Сьогодні таке явище називається «булінг» (bullying, від англ. *bully* – задирака, хуліган) [1]. За результатами всеукраїнського дослідження ЮНІСЕФ в 2017 році, було виявлено, що з булінгом стикалися 67 % дітей та 40 % жертв ні з ким не ділилися даною проблемою, навіть з батьками. З числа школярів України до жертв булінгу зараховують себе 24 %. Але найстрашніше з цієї статистики те, що 44 % школярів є просто спостерігачами даної проблеми, адже їм було страшно за себе [2].

Вчені виділяють чотири види булінгу: фізичний, вербальний, соціальний та кібербулінг. Під фізичним булінгом розуміють побиття, стусани, поштовхи, небажані дотики і т.д. Вербальний реалізується через висловлювання, що містять іронію, сарказм, смішні історії або поширення неправдивих чуток. Засобом впливу на жертву може бути й відсутність контакту, тобто соціальний булінг, який полягає в бойкотах, виключення із спілкування чи ізоляція. Найчастіше зустрічається кібербулінг, тобто написання листів в соціальних мережах, СМС-повідомлення, зняття бійок на відео, розміщення відео в Інтернет і т.ін [3].

До чинників булінгу традиційно відносять особистісні та соціальні. До особистісних чинників відносять такі, як: бажання виділитися та заслужити авторитет в очах однолітків; помилкове уявлення, що насильницька поведінка допустима; бажання привернути увагу дорослих; бажання отримати речі або гроші жертви; компенсація за невдачі у навчанні або громадському житті; компенсація за жорстоке поводження до них з боку батьків або недостачу уваги з їх боку.

Не менш значимими є соціальні чинники, до яких, зокрема, відносять: невиконання виховної функції сім'єю (дитина не набуває позитивного прикладу соціалізації); недостатня увага суспільства до булінгу (керування думкою, що діти часто конфліктують і не труба в це втручатися); низький рівень правової обізнаності населення (часто діти не знають про свої права та способи їх захисту); відсутність професійної підготовки вчителів, щодо реагування на прояви булінгу (часто самі вчителі стають його жертвами); пропаганда насильства та жорстокості на телебаченні та в мережі Інтернет (діти, бачачи насильство на екранах, починають його вважати способом вирішення проблем, також часто підлітки ідентифікують себе з кіногероями та починають відповідно діяти в реальному житті; також з розвитком технічних засобів комунікації набирає свого поширення кібербулінг, тож такі явища як розміщення відео з дитячим насильством в мережі Інтернет,

написання образливих коментарів чи розміщення фото, які ображають жертву є поширеними явищами)[4].

Для кваліфікації булінгу слід виявити його учасників. Зазвичай виділяють кривдника (агресора), жертву (аутсайдера) та спостерігачів. Кривдником є особа, яка чинить насильство. Виділяють три типи агресора.

Перший тип – імпульсивно-демонстративний. Такий тип характеризується тим, що головною метою у дитини є бажання показати, продемонструвати себе. Вони ігнорують норми і правила поведінки, але є й особливість, їх ворожа поведінка може різко змінитися на товариську. Такі діти потребують уваги й визнання, але традиційними формами спілкування досягти вони цього не можуть.

Другий тип – нормативно-інструментальний. Діти з даним типом прагнуть до лідерства, пригнічуючи та підкорюючи інших. Вони використовують агресію як норму спілкування з однолітками, їх насильницькі дії виступають засобом досягнення мети, але їх фізична агресія не вирізняється особливою жорстокістю. У ході конфліктних ситуацій, вони не звертають увагу на переживання й образи однолітків, беруть за увагу тільки свої бажання.

Третій тип – цілеспрямовано-ворожий. Підлітки з даним типом, при завданні болю іншому чи приниженні, переживають насолоду від таких дій. Вони застосовують фізичний вплив, який вирізняється особливою жорстокістю, навіть холонокровністю. Зазвичай такі діти мають певні психічні розлади та вирізняються низьким інтелектом. Зазвичай представники цього типу жорстокі дії здійснюють групою, адже спільні дії підсилюють відчуття групової солідарності, що доходить до стану ейфорії. Однак, коли такий стан минає, підлітки не можуть пояснити своїх дій [5].

Що ж до жертви булінгу (аутсайдера), то нею може бути будь-яка дитина, але зазвичай обирають самого слабкого або того, хто якимось чином відрізняється від інших. Зазвичай це діти, які мають певні фізичні вади, недоліки зовнішності, труднощі в навчання чи низький інтелект.

Що ж до боротьби з булінгом, найдієвішим засобом у цьому випадку є його профілактика. За кордоном профілактиці булінгу присвячується багато уваги. Закордонні вчені не тільки виявляють його причини, типи чи фактори, а й засоби та програми боротьби з ним, а також подолання його наслідків. Найвідомішою такою програмою є програма Д. Олвеуса (Olweus Bullying Prevention Program, ОВРР), яка містить комплекс дій для всіх учасників навчального процесу. Дана програма складається з трьох рівнів: загальношкільний, груповий та індивідуальний.

Перший рівень полягає у створенні комітету, діяльність якого буде спрямовувати дії всіх учасників навчального процесу; проведенні анонімних психодіагностичних досліджень для виявлення причин булінгу; проведенні навчальних тренінгів для персоналу, створення норм, що виключають толерантне ставлення до булінгу тощо. На другому рівні впроваджуються норми нульової терпимості до булінгу; проводяться зустрічі з батьками та

учнями класу. Третій рівень передбачає різні форми індивідуальної роботи з учнями, які виступають в ролі агресора та жертви та їх батьками. У багатьох країнах дана програма широко використовується і визнається як найдієвіше, в Норвегії така програма є обов'язковою в усіх школах [6].

Враховуючи вищесказане, можна сказати, що існування булінгу в загальноосвітніх закладах не можна заперечувати, адже це велика проблема, яка впливає на подальше життя жертви булінгу. Внаслідок булінгу в дитини падає самооцінка, починає вважати себе людиною третього сорту; можуть виникнути психічні розлади, фобії чи депресії; може закріпитися у свідомості модель негативної поведінки з представниками протилежної статі, що у майбутньому може стати на заваді побудови здорової сім'ї та інші, як на мою думку, тяжкі наслідки. Головною проблемою в протидії булінгу є те, що не всі діти знають як себе захистити, вони соромляться чи, навіть, бояться сказати про такі неприємності у школі своїм батькам. Тому доречно впроваджувати профілактику даного явища на загальношкільному, класовому та індивідуальному рівнях; розповсюджувати контакти телефону довіри по всіх загальноосвітніх закладах; створити умови культурного дозвілля школярів; детальніше займатися правовим вихованням з учнями; правоохоронним органам проводити лекції та особисті бесіди з особами, які вчиняють цькування.

Бібліографічні посилання:

1. Інтернет-ресурс. URL:<http://www.boyarka.cspr.info/2019/03/pro-buling-abo-shkilnet-skuvannya-vstup-do-temy/>
 2. Статистика ЮНІСЕФ. URL:<https://www.stopbullying.com.ua/adults/statistics>
 3. Лубенець І.Г. Насильство серед учнів загальноосвітніх закладів (булінг та його причини). Наука і правоохорона. 2016. №1(31). С. 218-223
 4. Теслюк П. Насильство та жорстокість. Психолог (Шкільний світ). 2011. № 44(476). С.3-5.
 5. Король А. Причини та наслідки явища боулінгу. Відновне правосуддя в Україні. 2009. № 1-2. 190 с.
 6. Барліт А.Ю., Барліт О.О. Форми і методи подолання (мінімізації) соціально-педагогічної та психологічної проблеми булінгу в освітньому середовищі. Горизонти освіти. 2012. № 2. С. 44-46.
-